

AZ EURÓPA NOSTRA-DÍJAS SZABADTÉRI NÉPRAJZI GYŰJTEMÉNY SZENNÁN

Az építészeti díszítőmunkában egykor oly gyakran foglalkoztatott festő asztalosok kezenyomát Somogy megyében ma már csak a szennai református templom belső berendezései őrzik. Az 1785-ben épült templom festését 1787-ben fejezte be Nagyváti János, aki a nevét és az időpontot az északi karzaton megörökítette. Az orgonakarzaton, a szószék koronáján és a mennyezeti kazettákon időközben tönkrement festést 1949-ben rekonstruálni kellett, később pedig sürgetővé vált az épület teljes felújítása is.

A megyei műemlékvédelmi program keretében 1970-ben elkészültek a műemléktemplom renoválásának tervei. A környezetrendezés tervezésekor felmerült egy szabadtéri néprajzi együttes létrehozásának gondolata. A templom mellett elterülő, jó terepviszonyokkal rendelkező, közel három kat. holdas, beépítetlen terület kedvező helyszínt kínált a falumúzeum megteremtéséhez.

Az ország más területeihez hasonlóan megyénkben is rohamos ütemben pusztultak az pusztulnak népi faépítkezésünk napjainkig fennmaradt emlékei. A műemléki védettség, a fenntartást segítő anyagi támogatás ellenére egyre körülményesebb az állagmegóváshoz szükséges hagyományos építőanyagok előállítás, beszerzése és beépítése. A védett épületek eredeti helyükön való fenntartása mind nehezebbé vált, ezért közülük a legértékesebbeknek egy szabadtéri gyűjteménybe való összegyűjtését, áttelepítését láttuk célszerűnek.

A falumúzeum létrehozását állásfoglalásával kezdettől fogva messzemenően támogatta a Somogy megyei Tanács

Végrehajtó Bizottsága, valamint az Országos Műemléki Felügyelőség, a későbbiekben pedig rendszeres anyagi támogatásával e két intézmény lett a gyűjtemény legfőbb patronálója.

1974-ben L. Szabó Tünde építész és dr. Knézy Judit néprajzos elkészítették a falumúzeum tanulmánytervét. Bár a terv az idők folyamán több vonatkozásban módosult, alapvető célja változatlan maradt; az archaikus vonásokat népi építészetében is magán viselő Zselicség és Belső-Somogy legértékesebb épületeit meg kell menteni a végleges pusztulástól.

A rendelkezésre álló területre egy észak-déli irányú utca mentén, a lakóházak és a gazdasági épületek fésűs beépítésével öt parasztportát, a domboldalba szőlőhegyi présházakat, a templom köré pedig temetői sírjeleket terveztek. A tervezés során gondoltak a mezőgazdasági jellegű ipari emlékek elhelyezésére és a tájegységekre jellemző, őshonos növényzet telepítésére is.

A kivitelezési munkákat két építési ütemben terveztük elvégezni. 1974-ben befejeződött a templom teljes külső-belső felújítása. Még ugyanazon évben megkezdődtek az I. építési ütem területrendezési munkái, valamint a kerítések, az utak és a hidak megépítése. 1975-ben bontottuk le az első lakóházat Rinyakovácsiban, amit a következő évben építettünk fel újra a gyűjtemény első portáján. 1977-től egymással párhuzamosan készült a volt református lelkészlakás fogadóépületté és gondnoki lakássá történő átépítése, a rinyakovácsi telek beépítése és a Szenna, Ár-

Látkép a csökölyi lakóházzal és a ref. templommal

A gyűjtemény látképe ÉK-ről

pád u. 38. szám alatt álló népi lakóház eredeti helyén történő felújítása.

A fenti munkákkal 1978-ban végeztünk és október 1-én, a múzeumi és műemléki hónap első megyei eseményeként megnyitottuk a gyűjteményt a közönség számára. Azóta is folyamatosan végezzük az áttelepítési munkákat és arra törekszünk, hogy minden év hasonló időszakára újabb épületeket tegyünk látogathatóvá. Vendégeink nemcsak a kész, berendezett épületeket láthatják, hanem bepillantást nyerhetnek a hagyományos anyagokkal, hagyományos eszközökkel és technikával végzett építkezések munkafolyamataiba is.

Munkánkat előre meghatározott éves tervek alapján végezzük. Egy-egy talpas, favázás épület Szennába való áttelepítése nagyon szerteágazó, aprólékos munkát igényel. Munkánkat nehezíti az a körülmény, hogy mind kevesebb a már említett tájegységekre jellemző, hagyományos módon és alaprajzi elrendezésben készült, jó megtartású, kevésbé átépített épület. Egyre ritkábbak a rábból készített, nagyon szép sírjelek is.

A kiválasztást és a megvásárlást követően jelen sorok írója pontos, részletes műszaki felmérése alapján elkészíti a bontási tervdokumentációkat, irányítja, illetve összefogja a bontási, szállítási, újraépítési és restaurálási munkákat. A felméréssel egyidőben beszerezzük az építéstörténeti adatokat, fotózással rögzítjük a pillanatnyi állapotokat, érdeklődünk a berendezés és a felszerelés felől. Mindezeken ismeretében dr. Knézy Judit és Molnár Ágnes néprajzos kollégáink elkészítik a berendezés forgatókönyvét és elkezdik a szükséges tárgyak gyűjtését.

A bontási tervek alapján megjelöljük az épületszerkezeti elemeket, amit aztán a szakszerű bontás követ. A bontási és újraépítési munkák zömét napjainkban is Szabó János zselickisfaludi ácsmester és brigádja – az elődök nyomdokain haladva – nagy hozzáértéssel, gondossággal és sok szeretettel végzi. A faanyagot Szennába szállítása után restaurátoraink, Marton Klára, Csiszár Jánosné, Nemes-Takách

László, Szabó Veronika és Vámosi Lajosné tisztítják és konzerválják. Ugyancsak ők konzerválják és restaurálják a néprajzosok által gyűjtött, kiállításra kerülő tárgyakat.

Az újraépítés során kizárólag hagyományos alapanyagokat használunk fel és építünk be. Rekonstrukciót csak minimális mértékben alkalmazunk (például egy-egy ablak, ajtó, tüzelőberendezés esetében), ha annak helyessége egyértelműen bizonyított. Éppen ezért a gyűjteményben épületrekonstrukció nem található.

Az áttelepítés munkája a forgatókönyv alapján történő berendezéssel fejeződik be. Jelenleg – a templomon kívül – a rinyakovácsi, a kisbajomi, a csökölyi, a nagykorpádi telek lakóházai és gazdasági épületei; a zselickisfaludi préház, a kopárpusztai harangláb és a balatonkeresztúri útmenti kereszt láthatók a gyűjteményben. Az egyes telkeket a rajta álló lakóház származási helye után neveztük el. A csökölyi telek esetében meg tudtuk valósítani, hogy a lakóházat és a gazdasági épületeket is egyazon közszékből telepíthettük át.

Terveinkben szerepel, hogy 1983-ban felépítjük az alsósegesi préházat, a görgetegi istálló-pajtát és megkezdjük a leendő somogyzobi telek helyén a tereprendezési munkákat. E feladatok lényegében már a II. építési ütem megvalósításához tartoznak.

Törekvünk, hogy tojásfestés, szövés, fafaragás megtanulásának lehetőségével, hangversenyek, néptáncbemutatók és más rendezvények szervezésével élővé varázsoljuk és minél közelebb hozzuk a falumúzeumot a látogatókhoz. Ebben a munkában lelkes gondnokunk, Csepinszky Mária személyében már eddig is kitűnő partnerre találtunk.

A még épülőfélben levő gyűjtemény egyre nagyobb népszerűségnek örvend. 1982-ben a látogatók száma meghaladta a 24 000 főt. Látogatóink között számos párt- és állami vezetőt, külföldi delegációt üdvözölhetünk. Hazai és külföldi vendégeink elismeréssel szólnak a Szennában folyó munkákról, közülük sokan évről évre visszatérnek, hogy legújabb létesítményeinket is megtekinthessék.

Sugár Imre, a Somogy megyei tanács elnöke átveszi a díjat Otto Carlssontól, az Európa Nostra Bizottság elnökétől.

A Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjteményt 1982-ben az Európa Nostra-díj oklevelével tüntették ki. Ezt a díjat olyan objektumok kaphatják, amelyek a kontinens építészet-történeti, természet és tájvédelmi szempontból kiemelkedő létesítményeit képviselik és megőrzésük, továbbfejlesztésük érdekében a legtöbbet tették. A díj elnyerésére tulajdonos, lakos, hatóság, építész vagy más személy is pályázhat, de a kitüntetést mindig az objektum kapja és annak tulajdonosa veheti át. Az elnökség évente 5 db érem és 25 db oklevél odaítéléséről dönt.

1978-tól 1982-ig a nemzetközi zsűri 1412 pályázatot bírálta el, 25 db éremet és 116 db oklevelet osztott ki.

Külön megtisztelő számunkra az a körülmény, hogy szűkebb pátriánk, Somogy megye néprajzi gyűjteménye a szocialista országbeli létesítmények közül *elsőként* nyerte el az Európa Nostra-díjat.

Köszönetünket fejezzük ki a Somogy megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának és az Országos Műemléki Felügyelőségnek a falumúzeum létrehozásához nyújtott erkölcsi és anyagi támogatásáért, Szigetvári Györgynek és L. Szabó Tündének, a Somogy megyei Műemléki Albizottság elnökének és titkárának a jövőbe tekintő kezdeményezésért és folyamatos közreműködésükért. Elismerést érdemelnek a Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága gazdasági hivatalának dolgozói is.

Végül köszönetünket fejezzük ki mindazoknak a kétféle munkásoknak és mesterembereknek, akik az építés munkájában tevékenyen részt vettek.

Sási János

Szennaiak (Praj Józsefné, Galambos Lászlóné, Csepinszky Mária, Németh Józsefné, Zóka D. Jánosné, Rézsó Jánosné, Rudán Lajosné, Szélesi Sándor, Kurucz Imre)